

१. पृष्ठभूमि :

सिरहा जिल्ला मधेश प्रदेशको दक्षिणी तराई क्षेत्रमा अवस्थित भएकाले यस क्षेत्रमा हरेक वर्ष मङ्सिरदेखि माघ महिनासम्म शीतलहर, चिसो हावा, बाक्लो कुहिरो, न्यून तापक्रम तथा चिसोपनाको गम्भीर प्रभाव देखिन्छ । विशेषगरी कृषक, दैनिक ज्याला मजदूरी गर्ने, गरीब घर परिवार, कमजोर आर्थिक अवस्था भएका नागरिक, बालबालिका तथा वृद्धवृद्धा सबैभन्दा जोखिममा पर्दछन् । सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा चिसोबाट जीउधनको सुरक्षा तथा समयमै राहत र उपचार उपलब्ध गराउनु यो योजनाको मुख्य उद्देश्य हो ।

२. जिल्लाको संक्षिप्त परिचय:

नेपालको सात प्रदेशहरू मध्ये मधेश प्रदेश अन्तर्गत रहेका आठ जिल्लाहरू मध्ये सिरहा जिल्ला पूर्वबाट दोश्रो जिल्लाको रूपमा पूर्व दक्षिण भुभागमा अवस्थित तराईको एक जिल्ला हो । यसको पूर्वमा सप्तरी, पश्चिममा धनुषा, उत्तरमा उदयपुर र दक्षिणमा भारतको विहार राज्यको मधुवनी जिल्ला पर्दछ । यस जिल्लाको सामान्य परिचय निम्नानुसार रहेको छ ।

क्र. सं.	विषयवस्तु	परिचयात्मक विवरण
१	अवस्थिति	<ul style="list-style-type: none"> ८६°०६' पूर्वी देशान्तरदेखि ८६°२६' पूर्वी देशान्तर र २६°३३' उत्तरी अक्षांश देखि २६°५५' उत्तरी अक्षांश भित्र
२	सीमा	<ul style="list-style-type: none"> पूर्व : सप्तरी जिल्ला, पश्चिम : धनुषा जिल्ला, उत्तर : उदयपुर जिल्ला, दक्षिण : भारतको विहार राज्यको मधुवनी जिल्ला ।
३	उचाइ	<ul style="list-style-type: none"> समुद्र सतहदेखि ७६ मिटर (२४९.२८ फिट) देखि ८८५ मिटर (२९०३ फिट) सम्म
४	क्षेत्रफल	<ul style="list-style-type: none"> १२२८ वर्ग किलोमिटर (नेपालको कूल क्षेत्रफलको ०.८३४ प्रतिशत)
५	भौगोलिक विभाजन	<ul style="list-style-type: none"> चुरे क्षेत्र (नगन्य) भावर प्रदेश तराई ९० प्रतिशतभन्दा बढी
६	राजनीतिक विभाजन	<ul style="list-style-type: none"> प्रदेश : मधेश प्रदेश संघिय निर्वाचन क्षेत्र : ४ वटा प्रादेशिक निर्वाचन क्षेत्र : ८ नगरपालिका : ८ गाउँ पालिका : ९
७	प्रमुख नदीनाला	<ul style="list-style-type: none"> नदी : कमला, घुर्मी, बलान, मैनावती, खुट्टी, गागन, सहजा, बतहा, जिवा, भेडवा, डिम्मा

सिरहा जिल्ला अधिकारी

८	भू-उपयोग (हेक्टरमा)	<ul style="list-style-type: none"> ● खेतीयोग्य जमिन : ७१०११; (खेत- ६५८१०, बारी- ३६२४ र पाखो- १५७७) वनजङ्गल २७७०७.९५, ४७, चरन क्षेत्र १३१४.२, अवादी नभएको क्षेत्र : ७५८९, घडेरी तथा पोखरी-इनार : ६४३१.९५, नदीनाला तथा अन्य : ८७४२.८
९	हावापानी सम्बन्धी विवरण	<ul style="list-style-type: none"> ● उष्ण प्रदेशीय हावापानी ● गृष्मकालीन तापक्रम : ३२ देखि ४५ डिग्री सेल्सियस ● शीतकालीन तापक्रम : ८ देखि २० डिग्री सेल्सियस ● वर्षा : औसत १४६७ देखि १५५९ मिलिलिटरसम्म (८० प्रतिशत मनसुनी वर्षा गृष्म ऋतुमा)
१०	जनसङ्ख्या र जातजाति	<p>क) जनसङ्ख्या : ७,४८,४१६ (पुरुष ३,६९,०४९, महिला ३,७९,३६७- राष्ट्रिय जनगणना २०७८)</p> <p>ख) औसत आयु : ५६.१</p> <p>ग) प्रतिव्यक्ति सरदर आय : ९,२५७ रुपैया</p> <p>घ) जातजाति :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● यादव ११.८१ प्रतिशत, ● कोइरी ७.७६ प्रतिशत, ● मुशिलम ६.५८ प्रतिशत, ● तेली ५.०६ ● ब्राह्मण ४.७० प्रतिशत ● क्षेत्री ४.३६ प्रतिशत, ● तामाङ ३.८४ प्रतिशत, ● नेवार ३.८३ प्रतिशत, ● चमार ३.२१ प्रतिशत, ● थारु ३.१८ प्रतिशत, ● पाशवान ३.०८ प्रतिशत, र ● कलवार २.६१ प्रतिशतको बसोबास रहेको छ ।
११	शैक्षिक विवरण	<ul style="list-style-type: none"> ● सामुदायिक विद्यालय : ४२३ ● संस्थागत विद्यालय : २८६ ● मदरसा : ७० ● वाल विकास केन्द्र : ५८३ ● सामुदायिक अध्ययन केन्द्र : ४४ ● साक्षरता : ५१.१५ प्रतिशत ● शिक्षक (सामुदायिक विद्यालय) : २२६४
१२	ऊर्जा	<p>क) नगरपालिका तथा गााउ पालिका तर्फ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● पूर्ण विद्युतीकरण नभएका नगरपालिका तथा गााउपालिका : ५ <p>ख) पारिवारिक अवस्था</p> <ul style="list-style-type: none"> ● जलविद्युत् खपत् : ८१९९ परिवार ● मट्टीतेल : ७३९९३ परिवार ● गोबरग्यास प्लान्ट : २७ परिवार ● सोलार र अन्य स्रोत : १४५५ परिवार

जिला अधिकारी

१३	खानेपानी तथा सरसफाइ	<ul style="list-style-type: none"> ● ओभर ट्याङ्क : ८२० परिवार ● इनार : १७९४० परिवार ● ट्युबवेल : २४४९१ परिवार ● पाइप वितरण : ३९२७४ परिवार
१४	स्वास्थ्य स्थिति	<p>क) स्वास्थ्य संस्था</p> <ul style="list-style-type: none"> ● अस्पताल : २ वटा ● प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र : ४ वटा ● स्वास्थ्य चौकी : १०४ वटा ● सहरी स्वास्थ्य केन्द्र : ४ वटा ● आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र : १ वटा ● आयुर्वेद औषधालय : ४ वटा ● आयुर्वेद गाजाघर क्लिनिक : १० वटा ● प्राइभेट हस्पिटल र पोलि क्लिनिक : ८२ वटा <p>ख) स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण</p> <ul style="list-style-type: none"> ● शिशु मृत्युदर : ७४.७ प्रतिहजार ● बाल मृत्युदर : ११८ प्रतिहजार ● मातृ मृत्युदर : ४७.५ प्रतिहजार ● कूल प्रजनन दर : ४.६४ प्रतिशत ● औषत मृत्युदर : ११.५ प्रतिहजार ● कोरा जन्मदर : ३७ प्रतिहजार
<p>स्रोत : जिल्ला विकास योजना सिरहा २०८१/८२ र सम्बन्धित कार्यालयहरुबाट प्राप्त पछिलो विवरण अनुसार ।</p>		

३३३३
 जिल्ला स्वास्थ्य अधिकारी

३. सिरहा जिल्लामा हुने प्रकोपको समय तालिका निम्नानुसार रहेको छ ।

प्रकोप	बैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुष	माघ	फागुन	चैत्र
पहिरो												
बाढी												
आगलागी												
हुरीबतास												
महामारी												
घरपालुवा												
पशुसमेत												
भुकम्प												
खडेरी												
शीतलहर												
चट्याङ्												
सडक दुर्घटना												
असिना												
सर्पदंष												
जम्माअंक	५	७	७	८	८	६	४	२	३	४	५	५

द्रष्टव्य : असार, साउन र भदौमा बाढी र खडेरी मध्ये एक प्रकोपको प्रभाव रहने हुदा कुनै एक प्रकोपको घटना हुदैन ।

४. शीतलहर योजनाको पृष्ठभूमि (विपद्को संक्षिप्त स्थिति, योजनाको आवश्यकता, औचित्य) :

तराईमा अवस्थित रहेको यो जिल्लामा उष्ण मौसमी हावापानी पाइन्छ । गृष्म ऋतुमा तापक्रम अधिकतम ४५ सेन्टीग्रेड भन्दा बढी र जाडो याममा न्यूनतम ८ सेन्टीग्रेड सम्म रहने गर्दछ । यसले गर्दा यस याममा हावा हुरी तथा आगलागीका प्रकोप धेरै हुन्छन् । यहा गर्मी महिनामा अति गर्मी र जाडोमा अति जाडो हुने गर्दछ । यहाको औषत वर्षा १,४६७ मीलीमीटर भए तापनि वर्षायामको समयमा अत्यधिक वर्षा हुने भएकोले यस जिल्लाका प्रमुख नदीहरू कमला, घुर्मी, बलान, मैनावती, खुट्टी, गगान, सहजा, वतहा, आदि जस्ता नदीहरूमा आउने बाढीले

जिल्ला अधिकारी

जनधनको निकै क्षति गर्दछ । यसरी वाढी कटान, वाढीको प्रकोप र चुरेक्षेत्रमा हुने भूक्षय यस जिल्लामा प्राकृतिक र वातावरणीय विपद्लाई निम्त्याउने गर्दछ ।

यो जिल्ला प्रतिवर्ष वाढी-पहिरो, हुरी-वतास र आगलागीवाट एवं कहिले काही भूकम्प, खडेरी, असिना र पहिरोवाट पनि प्रभावित हुने गर्दछ । घना वस्ती, परालको छाना भएका घर तथा जनचेतनाको कमीले गर्दा प्राय गर्मी याममा हुने आगलागीका घटनाहरूले समुदायका व्यक्तिहरू प्रभावित हुने गर्दछ । भूकम्प जस्ता प्रकोपहरू केही वर्षको अन्तरालमा आउने गरेका देखिन्छन् । आगलागीका घटनाहरू वाहेक २०४४, २०४८, २०५९, २०६१, २०६४, २०७१, २०७४ र २०७६ सालमा आएका भिषण वाढीवाट जनधनको क्षतिहरू भएको छ । वि.सं. १९९० र २०४५ सालको भूकम्पवाट सिरहा जिल्ला अति प्रभावित भए पनि २०७२ को भूकम्पवाट त्यस्तो कुनै ठूला क्षतिहरू भएको छैन ।

तसर्थ यस्ता समस्याहरूलाई सामाधान गर्न जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको आयोजना र ने.रे.सो.जिल्ला शाखा सिरहाको समन्वयमा विभिन्न बैठकहरू आयोजना गरि बैठकहरूको सुझाव एवं सल्लाहहरूलाई समेत मध्यनजर गरि मिति २०८२।०४।३० गते जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठकबाट विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०६७, पहिलो संशोधन २०७६ बमोजिम यस सिरहा जिल्लाको विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८२ स्वीकृत गरिएको छ ।

क) विपद् :

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ ले गरेका परिभाषाहरू

१. विपद् : विपद् भन्नाले कुनै स्थानमा आपत्कालिन अवस्था सिर्जना भई जन वा धनको क्षतिको साथै जीवनयापन र वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्ने प्राकृतिक वा गैर प्राकृतिक विपद् सम्भन्नु पर्दछ ।
२. प्राकृतिक विपद् : प्राकृतिक विपद् भन्नाले हिमपात, असिना, हिमपहिरो, हिमताल विष्फोटन, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, वाढी, पहिरो, तथा भू-स्खलन, डुवान, खडेरी, आाधी, हुरी वतास, शीतलहर, तातो हावाको लहर, चट्याङ्ग, भूकम्प, ज्वालामुखी विष्फोट, उढेलो वा यस्तै अन्य प्राकृतिक विपद्वाट उत्पन्न जुन सुकै विपद् सम्भन्नु पर्छ ।
३. गैर प्राकृतिक विपद् : गैर प्राकृतिक विपद् भन्नाले महामारी, अनिकाल, उढेलो, कीट वा सूक्ष्म जीवाणु आतक्त, पशु तथा चराचुरुङ्गीमा हुने पलु प्यान्डामिक ल, सर्पदंश, जनावर आतक्त, खानी, हवाई, सडक, जल वा औधोगिक दुर्घटना, आगलागी, विषाक्त ग्यास, रसायन वा विकिरण चुहावट, ग्यास विष्फोटन, विषाक्त खाध सेवन, वातावरणीय प्रदुषण, वन विनाश वा भौतिक संरचनाको क्षति तथा प्रकोप उद्धार कार्यमा हुने दुर्घटना वा यस्तै अन्य गैर प्राकृतिक विपद्वाट उत्पन्न विपद् सम्भन्नु पर्छ ।
४. विपद् व्यवस्थापन : विपद् व्यवस्थापन भन्नाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभ साग सम्बन्धित सम्पूर्ण क्रियाकलाप सम्भन्नु पर्छ ।
५. विपद् जोखिम न्यूनीकरण : विपद् जोखिम न्यूनीकरण भन्नाले विपद्पूर्व गरिने जोखिमको विश्लेषण तथा मूल्यात्कन, विपद् रोकथाम वा विपद्वाट हुने क्षतिको न्यूनीकरण तथा विकासका कार्यमा विपद् जोखिमलाई कम गर्ने सम्बन्धी कार्य सम्भन्नु पर्छ ।

सुख जिल्ला अधिकारी

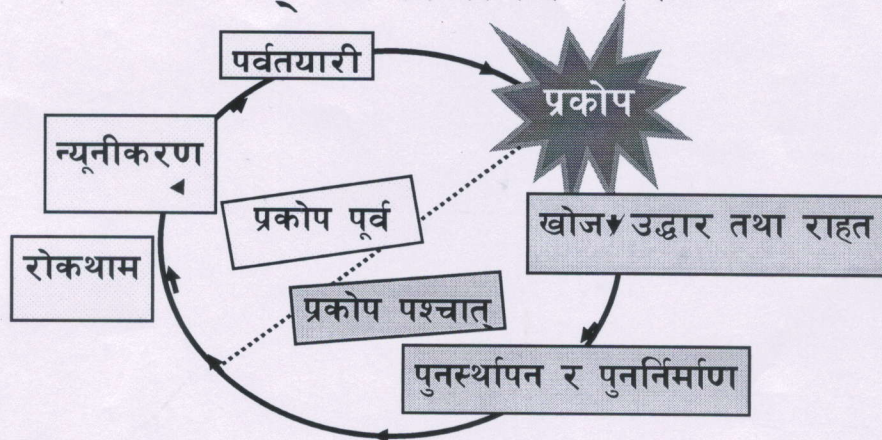
६. विपद् प्रतिकार्य : विपद् प्रतिकार्य भन्नाले विपद्को घटना घटनासाथ तत्कालै गरिने खोज, उद्धार एवम् राहतसाग सम्बन्धित कार्य सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले विपद् प्रतिकार्यको पूर्व तयारीलाई समेत जनाउछ ।
७. विपद् पुनर्लाभ : विपद् पुनर्लाभ भन्नाले विपद्को घटनापछि गरिने पुनर्निर्माण एवम् पुनर्स्थापना साग सम्बन्धित कार्य सम्भन्नु पर्छ ।

ख) विपद् र मानव :

विपद्को इतिहास मानव जातीको इतिहास जतिकै पुरानो छ । विपद् देशकालको सिमामा बाधिन सकिदैन । जुनसुकै ठाउ र जुनसुकै समयमा पनि विपद् हुन सकिन्छ । प्रकोपको प्रकार, यसको कारण र क्षतिको मात्रामा अन्तर हुनु भनेको छुट्टै कुरा हो । त्यस कारण विपद्लाई रोकथाम गर्नु, प्रकोपबाट हुने जनधनको क्षतिको मात्रालाई कम गर्न पूर्व तयारी कार्यक्रम संचालन गर्नु र प्रकोप परि सकेपछि उद्धार कार्य संचालन गर्नु मानव जीवनको एक अभिन्न अङ्गको रूपमा छ ।

जनसंख्या वृद्धि, वन विनास, वातावरणमा आएको असन्तुलन र शहरीकरणको प्रकृयाबाट एकै स्थानमा जनसंख्याको वढदो चाप आदि अनेकौं कारणले गर्दा भविष्यमा प्रकोपको संख्या र प्रकोपबाट हुने जनधनको क्षति मात्रमा हरेक वर्ष वृद्धि हुदै जाने देखिन्छ । यस्तो प्रतिकूल परिस्थितिको सामना मानव जातीको सचेत प्रयास र योजनावद्ध तरिकाबाट मात्रै गर्न सकिन्छ । यसको लागी तलको विपद् व्यवस्थापन चक्रको पाइलाहरूलाई हामीले गम्भीरताका साथ कार्यान्वयन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

विपद् व्यवस्थापन चक्र

ग) विपद् र विकास :

विकास र विपद् आपसमा घनिष्ठ रूपमा सम्बन्धित छन् । विपद् वाट देशको विकासमा प्रतिकूल प्रभाव पर्छ । कुनै पनि देशमा ठुलो विपद् पर्न गएमा देश विकासमा गरिने लगानी विपद् उद्धार कार्यमा लगाउनु पर्ने हुन्छ । यसरी देशको विकास कार्यमा नै अवरोध उत्पन्न हुन्छ । विपद्बाट विकसित मुलुकहरू भन्दा अल्प विकसित र विकाशोन्मुख मुलुकहरू वढी प्रभावित हुन्छन् । अल्प विकसित र विकाशोन्मुख मुलुकहरूमा पर्ने प्रकोप संख्या धेरै छ । उस्तै प्रकृतिको प्रकोपबाट विकसित मुलुकहरूमा भन्दा यस्ता मुलुकहरूमा जनधनको क्षति बढी हुन्छ र यिनै अल्प विकसित र विकाशोन्मुख

मुलुकहरूमा साधन र श्रोतको अपर्याप्तता पनि हुन्छ । त्यस कारण राष्ट्रको विकास योजनामा मेल खानेगरी जिल्लाको विकास योजनामा विपद्लाई एक अभिन्न अङ्गको रूपमा समावेश गरी विपद् उत्थानशील विकास र भू-उपयोग नीतिको अवलम्बन गर्दै लानु पर्ने आवश्यकता छ ।

४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्यहरू, रणनीतिहरू र प्राप्त हुने अपेक्षित उपलब्धीहरू :

५. विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्नुका उद्देश्यहरू :

- प्रकोप पूर्व, प्रकोप भईरहेको समयमा र प्रकोप पछि गर्नु पर्ने कार्यहरूको पूर्व तयारी गर्नु ।
- प्रकोप पीडितहरूलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सेवा पुऱ्याउन सरल बनाउनु ।
- विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी तथा अन्य निकायसंग समन्वय गरि कार्यक्रमलाई एकीकृत रूपमा अगाडी वढाउनु ।
- कार्ययोजना बनाई कार्ययोजनामा उल्लेखित विषयहरूमा जिम्मेवार निकायहरूलाई सवलीकरण तथा दायित्व प्रभावकारी रूपमा निर्वाह गर्ने भूमिका तयार गर्नु ।
- कार्ययोजना अनुसारको गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्नु ।

६. योजना तयार गर्न अपनाइएका रणनीतिहरू :

- योजनाको तर्जुमा जिल्लाको सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूको संलग्नतामा तयार गरिएको ।
- सिरहा जिल्लामा घटेका र घटन सक्ने घटनाहरूको प्रभावहरूको विश्लेषणमा आधारित रही तयार गरिएको ।
- जिल्लामा क्रियाशील विभिन्न निकायहरूको क्षमताको विश्लेषणको आधारमा पूर्वतयारी तथा सहयोग कार्यक्रमको लागि भूमिका तथा जिम्मेवारी निर्धारण गरिएको ।
- जिल्लामा विगतमा भएका क्षतिहरू, क्षति गर्ने नदीहरू, क्षति भएका भौतिक पूर्वाधारहरू, मानवीय क्षतिको तथ्याङ्कहरू पुनरावलोकन गरिएको ।
- वाढीवाट अति जोखिम, मध्य जोखिम र कम जोखिममा रहेका न.पा. तथा गा.पा.हरूको पहिचान गरिएको ।
- जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक वसी वाढी पहिरो सम्बन्धी समीक्षालाई आधार मानेको ।
- योजना तयार गर्नको लागि विभिन्न बैठकहरूको आयोजना गरेको ।
- यस भन्दा अगाडीका योजनाहरूको पुनरावलोकनवाट आएका सुझावहरू समेत समावेश गरेको ।

७. योजना तयार भएपछि प्राप्त हुने अपेक्षित उपलब्धीहरू

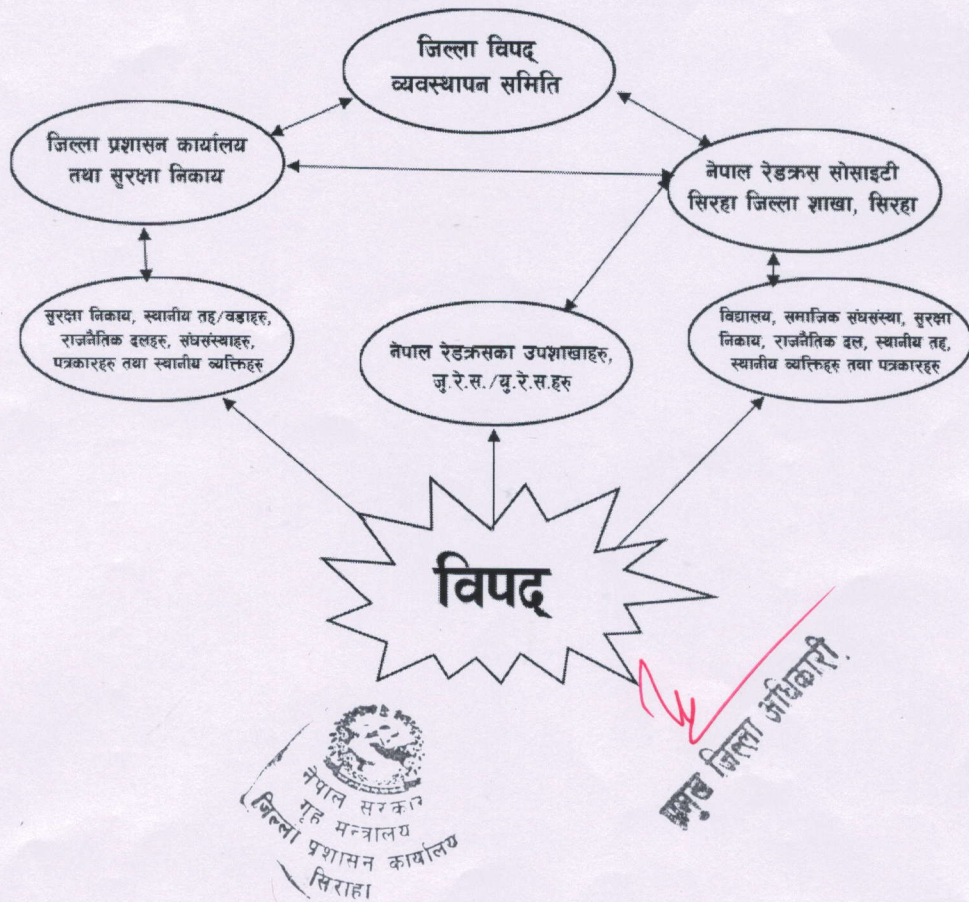
- जोखिमको आंकलन भई पूर्वतयारी गर्न सजिलो हुनेछ ।
- प्रभावित क्षेत्र र समुदायको आंकलन भई तत्काल उद्धार तथा राहत कार्य गर्न सकिने छ ।

अनुमोदित अधिकारी

- जोखिम पूर्ण रूपमा रहन सक्ने समुदायको पहिचान भई त्यस्ता समुदायहरूलाई सतर्क तथा पूर्व तयारीको लागि तयार रहनको निमित्त श्रोत साधन र क्षमताको अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
- अग्रिम सावधानी र सतर्कता द्वारा क्षति न्यूनीकरण गर्न सकिने छ ।
- आश्रय स्थलको पहिचान भई प्रभावित परिवारहरूलाई अश्रय स्थलमा व्यवस्थित तरिकाबाट आश्रय दिन सकिने छ ।
- आकस्मिक संचार र समन्वयमा प्रभावकारिता आई मानवीय सहयोगको आपूर्ति व्यवस्थापन प्रभावकारी हुनेछ ।
- प्रत्येक निकायको आ-आफ्नो पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार भई सोही अनुसारको गतिविधिहरू संचालन भएको हुनेछ ।
- उपलब्ध हुन सक्ने श्रोत र साधनको आंकलन भएको हुनेछ ।

द. विपद्को सूचना संयन्त्र :

९. शीतलहर :

जाडोको याममा वाक्लो कुहिरोले दिनभरी ढाकिरहने र कहिलेकाही एक दुई दिन हटने तर फेरी लामो समयसम्म लाग्ने हुदा दिनभरी घाम लाग्दैन र धेरै नै चिसो हुन्छ । हुस्सु सागै चिसो हावाका कारण यहाको तापक्रम सामान्य भन्दा निकै कम हुन गई शीतलहरको रूप लिन्छ । जसको कारण धेरै जाडो बढ्ने भई मानिसको दैनिक जीवन कष्टकर हुन जान्छ । यसरी चिसोको कारण रोगमा अत्याधिक बृद्धि, दैनिक रोजगारीमा प्रभाव, खाद्यान्न सामाग्रीको अभाव, जाडो याममा उत्पादन हुने कृषिजन्य फसलमा क्षति, यातायात दुर्घटना जस्ता कारणले मानिस र पशु चौपायाको मृत्यु हुने गरेको पाइन्छ । यसको निमित्त शीतलहरहरूबाट बच्ने उपायहरूको अवलम्बन र जनचेतना अभिवृद्धिका गतिविधिहरू संचालन गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

१०. शीतलहर/जाडो पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना :

नेपालको सात प्रदेशहरू मध्ये मध्य प्रदेश अन्तर्गत रहेका आठ जिल्लाहरू मध्ये सिरहा जिल्ला पूर्ववाट दोश्रो जिल्लाको रूपमा पूर्व दक्षिण भुभागमा अवस्थित तराईको एक जिल्ला हो । यसको पूर्वमा सप्तरी, पश्चिममा धनुषा, उत्तरमा उदयपुर र दक्षिणमा भारतको विहार राज्यको मधुवनी जिल्ला पर्दछ । यो जिल्ला ८६°६ पूर्वी देशान्तर देखि ८६°२६ पूर्वी देशान्तर र २६°३३ उत्तरी अक्षांश देखि २६°५५ उत्तरी अक्षांश भित्र अवस्थित रहेको छ । यसको उचाई समुन्द्र सतह देखि ७६ मिटर (२४९.२८ फिट) देखि ८८५ मिटर (२९०३ फिट) सम्म रहेको छ । यस जिल्लाको तापक्रम गर्मी महिनामा ३२°अ देखि ४५°अ र जाडो महिनामा ८°अ देखि २०°अ हुने गरेको हुदा यहा गर्मी महिनामा अति गर्मी र जाडो महिनामा अति जाडो हुने गर्दछ ।

जाडोयाममा जाडोको कारण यस जिल्लामा प्रत्येक वर्ष ठुलो जनधनको क्षति हुने गरेको हुदा क्षतिलाई न्यूनिकरण गर्न विपद् व्यवस्थापनका क्षेत्रमा कार्य गर्ने जिल्ला भित्रका सबै सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्थाहरूले शीतलहर तथा जाडो आपत्कालिन कार्ययोजना बनाई तयारी अवस्थामा रहने आवश्यकता देखिएकोमा यस अघि हुदै आएका कामलाई समेत समेटी मिति २०८२।४।३० गतेका दिन जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक जिल्ला विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८२ लाई स्वीकृति गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने निर्णय गरियो । विपद् जोखिम न्यूनिकरण, खोज तथा उद्धार र राहत लगायतको कार्यहरू यसै कार्ययोजना अनुसार सम्बन्धित निकायहरूले गर्ने समेत निर्णय गरियो ।

जिल्ला अधिकारी

कार्य योजना

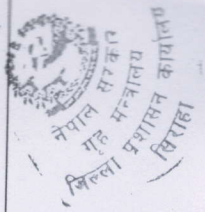
११. शीतलहर पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्योजना :

क्र.स.	रणनीति	क्रियाकलापहरू	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कैफियत
१	शीतलहरबाट प्रभावित हुने क्षेत्र तथा लक्षित वर्गको पहिचान गरी तथ्याङ्क एवं लाभाग्राहीको प्राथमिकता निर्धारण गर्ने	प्रभावित हुने सम्भावित वस्ती, समुदाय र लक्षित वर्गको पहिचान गर्ने । तत्काल राहत उपलब्ध गराउनु पर्ने जनसंख्याको तथ्याङ्क संकलन तथा विवरण अध्यावधिक गर्ने जेष्ठ नागरिक बालबालिका, दीर्घरोगी, अपङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भवती तथा सुत्केरी महिला लगायतका संकटासन्न समूहको संवेदनशीलताका आधारमा लाभाग्राहीको पहिचान	जिल्ला व्यवस्थापन स्थानीय तह जिल्ला व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह जिल्ला व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह	विपद् समिती, स्थानीय तह विपद् समिती, स्थानीय तह विपद् समिती, स्थानीय तह	स्थानीय तह, सुरक्षा निकाय, विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी निकाय, गैर सरकारी तथा अन्य निकायहरू, नागरिक समाज विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरू, नागरिक समाज विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरू, नागरिक समाज
२	शीतलहरका कारण उत्पन्न हुन सक्ने विपद् प्रतिकार्यका लागि पूर्वानुमान अनुसार पूर्वतयारी तथा गरी क्षति न्यूनीकरण गर्ने	शीतलहरको जोखिमवारे बहुभाषामा सामग्री उत्पादन एवं सचेतनामूलक कार्यक्रम गरी विद्यालय समुदाय र आम संचार माध्यम, सामाजिक सञ्जाल इत्यादी मार्फत जनचेतना अभिवृद्ध गर्ने पहिचानम गरिएका र संकटासन्नताका आधारमा प्राथमिकिकरण भएका शीतलहरबाट प्रभावित हुने	जिल्ला व्यवस्थापन स्थानीय तह सबै, Leads & Co-Leads जिल्ला व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह, सम्बद्ध	सुरक्षा निकाय, विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरू, संयुक्त नागरिक समाज, संचार जगत विपद् समिती, तह सबै, Leads & Co-Leads विपद् समिती, स्थानीय तह, सम्बद्ध	सुरक्षा निकाय, विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरू, संयुक्त नागरिक समाज, संचार जगत सुरक्षा निकाय, विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरू, संयुक्त नागरिक समाज, संचार जगत

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
(बिस्वा प्रशासन कार्यालय)
खिरहा

सुनसरी जिल्ला अधिकारी

	संकटासन समुदायलाई न्यनो कपडा कम्बल, दाउरा लगायतका राहत सामग्री वितरण गर्ने ।	Leads & Co-Leads	
	शीतलहरको कारण उत्पन्न हुन सक्ने स्वास्थ्य जटिलतालाई मध्यनजर गरी बढी प्रभाव पर्न सक्ने क्षेत्र र समुदायमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक औषधी उपकरण र जनशक्ति आपूर्तिको सुनिश्चितता गर्ने, आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य शिविर र Telemedicine सेवा संचालन गर्ने ।	जिल्लामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू, स्थानीय तह	विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरू, नागरिक समाज, संचार माध्यमहरू, नागरिक समाज
	शीतलहरको समयमा सडक दुर्घटनाको जोखिम कम गर्न सवारी चालक तथा आम समुदायलाई सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने	यातायात कार्यालय, ट्राफिक प्रहरी कार्यालय, संघसंस्था तथा निकाय	विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरू, नागरिक समाज
	सवारी साधन तथा फग लाईट तथा अन्य आवश्यक पार्ज पुर्जाहरू दुरुस्त रहे नरहेको चेकजाँच गर्ने तथा नियमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने	यातायात कार्यालय, ट्राफिक प्रहरी, नगर प्रहरी	सवारी चालकहरू, यतायात व्यवसायी कम्पनीहरू, संचार माध्यमहरू
	यातायात व्यवसायी संघ तथा सम्बद्ध कम्पनी, सवारी चालक संघ लगायतका पेशागत संघसंस्था एवं	यातायात व्यवस्था कार्यालय, ट्राफिक प्रहरी, नगर प्रहरी	यातायात व्यवस्था तथा सवारी चालक संघ संस्थाहरू

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

	निकायसंग बैठक तथा समन्वय गरी शीतलहरको समयमा दुर्घटना जोखिम कम गर्नका लागि आवश्यक पूर्व तयारी गर्न, गराउन पहल पहल गर्ने।	शीतलहरबाट प्रभावितलाई मनोसामाजिक परामर्श, स्वास्थ्योपचार, लगायतको सहयोगका लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार स्थानीय तह, सबै, सबै Leads & Co-Leads	विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरु, नागरिक समाज	
३	पूर्वानुमान तथा पूर्व सूचना सम्बन्धी संयन्त्रलाई थप प्रभावकारी बनाई सही सूचना समयमै सही तरिकाले सम्बन्धित व्यक्ति/ समुदायले पाउने व्यवस्था मिलाउने।	FM, रेडियो, TV, सामाजिक संजाल लगायतका विभिन्न माध्यमबाट शीतलहर सम्बन्धी पूर्व सूचना र परामर्श नियमित सम्प्रेषण गर्ने	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, स्थानीय तह	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह, विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरु, संयुक्त राष्ट्रिय संघीय निकायहरु, नागरिक समाज, संचार जगत	
४	सीमिति स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग हुने गरी राहत सामग्री तथा वित्तीय स्रोतको व्यवस्थापन गर्दै उद्धार राहत तथा	जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका विपद् कोषहरुको न्यूनतम मौजदात सुनिश्चित गर्ने एवं राहत सामग्रीहरुको मौजदात अद्यावधिक गर्ने	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, प्रदेश सरकार, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह	विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरु, नागरिक समाज	

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

<p>व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउने</p>	<p>विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरूसँग रहेको वित्तीय स्रोत र राहत सामग्रीहरूको विवरण अद्यावधिक गरी तयारी अवस्थामा राख्ने</p> <p>टाउन हल, स्थानीय समुदायमा रहेका सार्वजनिक भवन, मन्दिरको वाचनालय, हल, मस्जिदको प्रार्थनाहल, विवाह मण्डप आदिमा एसी, हिटर, ततो पानी पिउने सुविधा आदी व्यवस्था गरी सम्बन्धित समुदायका संकटासन मानिसहरूलाई राख्ने व्यवस्था मिलाउने</p> <p>सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई जाडोको सामना गर्न सदुपयोग गर्ने गरी सम्बन्धित व्यक्ति तथा परिवारलाई उपलब्ध गराउने</p> <p>राहत तथा वित्तीय स्रोतको थप आवश्यकताको विवरण संकलन गर्ने एवं सम्बन्धित तहमा राहत तथा वित्तीय स्रोतको हस्तान्तरण गर्ने</p>	<p>स्थानीय सबै, Leads & Co-Leads</p> <p>स्थानीय सम्बन्धित तथा सामाजिक संघसंस्था र समुदाय</p> <p>स्थानीय तह, धार्मिक सामाजिक संघसंस्थाहरू</p> <p>राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन</p>	<p>विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरू, नागरिक समाज</p> <p>विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरू, नागरिक समाज</p> <p>विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरू, नागरिक समाज</p> <p>विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरू, नागरिक समाज</p>	<p>शीतलहर शुरु हुन साथ</p>
--	---	---	--	----------------------------

(Handwritten signature)
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

५	सम्बन्धित निकायहरूसँगको समन्वय, सहकार्य र सहभागितामा उद्धार तथा राहत वितरण सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने।	शीतलहरका कारण दुर्घटनाग्रस्त भएका सवारी हटाउन एवं अवरुद्ध सडक सुचारु गर्न आवश्यक मेसिन तथा उपकरणहरु तयारी हालतमा राख्ने	समित, Leads & Co-Leads	जिल्ला सुरक्षा समिति, स्थानीय तह	सुरक्षा निकाय, नीजि क्षेत्र	
		दमकल तथा अग्निनियन्त्रण मेसिन औजारलाई दुरुस्त गरी तयारी अवस्था राख्ने	स्थानीय सम्बन्धित निकाय	तह, सुरक्षा	निजी क्षेत्र	
		विपद्को वेला संचार अवरुद्ध भएमा तत्कालै आपत्काली संचार प्रणाली सुचारु गर्न सक्ने संयन्त्र निर्माण गरी परिचालन गर्ने	राष्ट्रिय दुर संचार प्राधिकरण		संचार सह-नेतृत्व (विश्व खाद्य कार्यक्रम), सुरक्षा निकाय, संचार जगत	
		विपद् संवेदनशील सामाजिक सुरक्षा तथा राहत वितरण मापदण्ड अनुसार खोज, उद्धार तथा राहत वितरण सम्बन्धी कार्यलाई समन्वयात्मक एवं एकद्वार प्रणालि मार्फत संचालन गर्ने	प्रदेश सरकार, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह सबै, Leads & Co Leads		विपद् सम्बद्ध अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरु, UN Agency, नागरिक समाज, संचारजगत, नीजि क्षेत्र,	

सुदूरपश्चिम प्रदेश
जिल्ला अधिकारी

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
सुदूरपश्चिम प्रदेश/सुदूरपश्चिम
सिन्धुपार्थ